

Literatuur

1. <http://www.zonmw.nl/nl/programmas/programma-detail/jeugd-richtlijnen-jeugdgezondheid/algemeen/>. Geraadpleegd op 7-2-2013.
2. http://www.zonmw.nl/uploads/tx_vipublicaties/Rapport_JGZ_ZonMw_definitief.pdf. Geraadpleegd op 7-2-2013.
3. Dijkstra NS, Wijngaarden JCM van, Vries J de, Lim-Feijen JF, Raat H, Juttman RE, Leerdam FJM van, Hirasig RA. Programmeringstudie Effectonderzoek Jeugdgezondheidszorg deel 1: eindrapport; GGD Nederland, LCOKZ, TNO-PG, iMGZ Erasmus universiteit; Utrecht, 2001.
4. Raat H, Juttman RE, Leerdam FJM van, Hirasig RA. Programmeringstudie Effectonderzoek Jeugdgezondheidszorg deel 2: Verslag van het literatuuronderzoek naar de effectiviteit van JGZ-activiteiten uit het Basispakket JGZ. Utrecht, Bunnik, Rotterdam, Leiden: Instituut Maatschappelijke Gezondheidszorg Erasmus Universiteit, TNO Preventie en Gezondheid; 2001.
5. Dijkstra NS, Wijngaarden JCM van, Vries J de, Lim-Feijen JF. Programmeringstudie Effectonderzoek Jeugdgezondheidszorg deel 3: behoefte onderzoek; GGD Nederland, LCOKZ; Utrecht, 2001.
6. Neppelenbroek SE, Wijngaarden JCM van, Lim-Feijen JF, Leerdam FJM van, Raat H, HiraSing RA. Update Programmeringstudie Effectonderzoek Jeugdgezondheidszorg 0-19 jaar. GGD Nederland; Utrecht, 2005.
7. Kist-van Holthe JE, Hafkamp-de Groen H, Boere-Boonekamp MM, Kamphuis M, Fleuren MAH, Raat H, HiraSing RA. Programmeringstudie Richtlijnen Jeugdgezondheidszorg 2012. <http://www.zonmw.nl>.

F. Dronkers

Richtlijnen jeugdzorg: aanbevelingen voor de jeugdzorgprofessional

Net als in zoveel maatschappelijke organisaties is ook binnen de jeugdzorg een kanteling zichtbaar van *de structuur in the lead* naar *de professional in the lead*. Dit leidt tot een grotere autonome ruimte voor die professional, die immers voor de continuïteit van de zorg en de samenwerking kunnen zorgen. Onderdeel van de professionaliseringsslag is de ontwikkeling van evidence-based richtlijnen voor de jeugdzorg. Deze richtlijnen hebben een eigen perspectief en als er al richtlijnen bestaan met hetzelfde onderwerp, zullen zij daar op aansluiten en complementaire kennis bevatten. Vóór april 2015 zullen 13, mogelijk 14 richtlijnen het licht zien. Veel is nieuw en anders: ook dat van alle richtlijnen een cliëntversie ontwikkeld wordt.

De context: professionalisering van de jeugdzorg

Het zal weinigen zijn ontgaan dat structuren, controle en beheersing in de afgelopen jaren te veel het beeld hebben bepaald van de jeugdzorg. In de jeugdzorg wordt nu een begin van een kanteling gezien, overigens net als in veel maatschappelijke organisaties en ondernemingen, waarbij niet de structuren maar de professional en de professionele afwegingen centraal komen te staan. Dat is een hoopgevende ontwikkeling, want het werkt deregulerend, het versterkt de beroepstrots en de focus komt weer op de kerntaken van de jeugdzorg te liggen. Bovendien, in het licht van de overgang van de jeugdzorg naar gemeenten zijn het niet de structuren, maar als het er echt op aankomt, de professionals die voor de continui-

teit van de zorg en de samenwerking kunnen zorgen. Door de kanteling van de jeugdzorg van *structuur in the lead* naar *professional in the lead*, ontstaat er een grotere autonome ruimte voor die professional. Maar alleen een autonome ruimte die verstandig wordt ingevuld, met kennis (o.a. richtlijnen) en waarden (beroepscode), leidt tot betere zorg. Dan kan een professional in die ruimte de juiste afwegingen maken en tot goede besluitvorming komen. Zonder dat is het een lege huls. Dit indachtig, zullen alle medewerkers in de jeugdzorg vanaf 2014 opgenomen worden in een beroepsregister, en zich dus moeten kwalificeren en periodiek herkwalificeren. Dit zal met een AMVB in de *Wet op de Jeugdzorg* geregeld worden en het zal een ongekende impact op het jeugdzorgveld hebben.

In het verlengde van deze professionaliseringslag hebben de drie beroepsverenigingen in de jeugdzorg, het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP), de Nederlandse Vereniging van Pedagogen en Onderwijskundigen (NVO), en de Nederlandse Vereniging van Maatschappelijk Werkers (NVMW), het initiatief genomen om de toekomstige professionals van de jeugdzorg gelijktijdig te ondersteunen bij de invulling van die professionele ruimte. Dat doen ze niet alleen door het goed onder de aandacht brengen van het werken met beroepsethische kaders, maar ook door het ontwikkelen en invoeren van een groot aantal *evidence based* richtlijnen voor de jeugdzorg.

Het programma richtlijnontwikkeling jeugdzorg

Van 2010 tot 2015 zullen 14 richtlijnen voor de jeugdzorg worden ontwikkeld en ingevoerd. De genoemde beroepsverenigingen hebben de organisatie in handen gelegd van het NJi. Het ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport (VWS) verleent de subsidie voor de uitvoering van dit ambitieuze programma.

De onderwerpen van de richtlijnen zijn gekozen na een uitgebreid vooronderzoek, met de hulp van grote groepen professionals uit het jeugdzorgveld, wetenschappers en cliënten. Via knelpuntenanalyses op alle geselecteerde onderwerpen werd nader onderzocht op welke vragen het veld goed onderbouwde aanbevelingen zou kunnen gebruiken voor het handelen. Voor deze knelpuntenanalyses ontwikkelden wij in samenwerking met de Argumentenfabriek een methode om op een efficiënte wijze tot de uitgangsvragen voor richtlijnontwikkeling te kunnen komen. In enkele gevallen werd na een knelpuntenanalyse besloten dat een richtlijn niet het goede instrument was als antwoord op de geformuleerde knelpunten. In die gevallen werd afgezien van een ontwikkeltraject.

Bij de keuze van de onderwerpen is de aandacht vooral uitgegaan naar die onderwerpen en die handelingen van jeugdzorgprofessionals waar verlegenheid of ongewenste variatie in het handelen wordt ervaren. De nadruk van de verschillende richtlijnen voor de jeugdzorg zal daarbij komen te liggen op het pedagogisch perspectief en op het kind in zijn context. In dat opzicht zullen de jeugdzorgrichtlijnen zich onderscheiden van die van de jeugdgezondheidszorg (JGZ), waarin de nadruk meer op signalering en preventie ligt, en van de GGZ-richtlijnen, die zich vooral richten op het diagnosti-

ceren en behandelen van stoornissen. Daarnaast zal in de richtlijnen aandacht geschonken worden aan de samenwerking tussen de verschillende beroepsgroepen in de zorg voor jeugd én bij de ontwikkeling zal worden samengewerkt met collega's uit aanpalende velden. Jeugdzorgrichtlijnen zullen met het eigen perspectief aansluiten op en gebruik maken van al bestaande richtlijnen met hetzelfde onderwerp, en complementaire kennis bevatten.

Over de volgende onderwerpen zullen richtlijnen jeugdzorg binnen de looptijd van het programma worden uitgebracht: Problematische gehechtheid, Ernstige gedragsproblemen, ADHD, Uithuisplaatsing, Crisisplaatsing, Residentiële jeugdzorg, Echtscheiding, Stemmingsproblemen, KOPP, Pleegzorg, Middelennisbruik, Multi-probleemgezinnen, Beslissen over passende hulp (nog in voorbereiding), en mogelijk een veertiende richtlijn over kindermishandeling.

Nieuw en anders

Richtlijnen zijn een nieuw verschijnsel voor de jeugdzorg, en de introductie dient zorgvuldig en in voortdurende dialoog met alle geledingen in de sector te geschieden. De beeldvorming daarbij is erg belangrijk. Richtlijnen zijn geen nieuw keurslijf van de sector, maar inhoudelijke aanbevelingen van de beroepsgroep zelf, die de autonomie van de professional juist onderstrepen. Die boodschap wordt tot nu toe gelukkig goed begrepen in het veld, waar een aantal conceptrichtlijnen inmiddels wordt uitgetest.

En met richtlijnen kan meer. Richtlijnen zijn bij uitstek geschikt om cliënten goed te informeren en te betrekken bij de afwegingen die de professional maakt, in een proces van gedeelde besluitvorming. Ook dat willen we in dit programma stimuleren. Om die reden worden van alle richtlijnen cliëntversies ontwikkeld en kijkt een permanente werkgroep van cliënten over onze schouder mee.

Toekomst

Op dit ogenblik wordt de organisatie voor het toekomstig beheer van de richtlijnen voorbereid. Want ook na 2015 willen we er voor zorgen dat jeugdzorgprofessionals met up-to-date richtlijnen ondersteund worden bij hun buitengewoon belangrijke werk.

Meer informatie over dit mooie programma is te vinden op www.richtlijnenjeugdzorg.nl.